

DIERNA – ORȘOVA (JUD. MEHEDINȚI). O FORTIFICAȚIE ROMANĂ DISPĂRUTĂ SUB APELE DUNĂRII

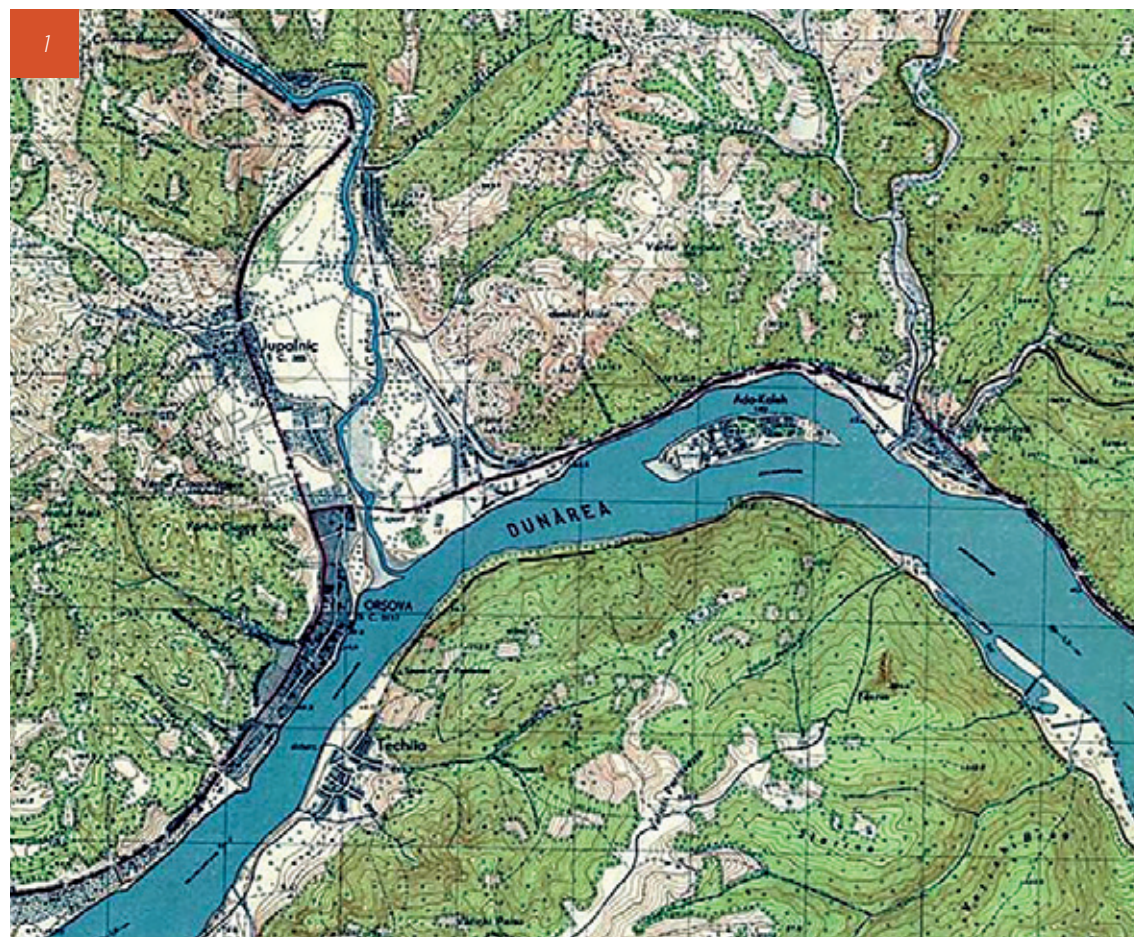
AUTOR:

Călin Timoc
Muzeul Național al Banatului -
Timișoara

Una dintre cele mai importante fortificații dunărene din zona Porților de Fier a fost, secole de-a rândul cetatea Orșovei. Controlând navigația fluvială, dar și trecerea Dunării, aproape de locul în care Cerna se varsă în Dunăre, acest oraș a avut o însemnătate strategică extraordinară. Romanii au fost primii care au zidit aici, încă de

la sfârșitul secolului I d.Hr., un mic castru [DIERNA – Orșova] pe malul stâng al fluviului, iar vizavi, pe malul drept al Dunării, un altul asemănător [TRANSDIERNA - Tekija]. Fiind un loc obligatoriu de acostare a ambarcațiunilor care se angajau în trecerea prin Cazanele Dunării [cel mai dificil și periculos loc pentru nave], Dierna a fost și un port

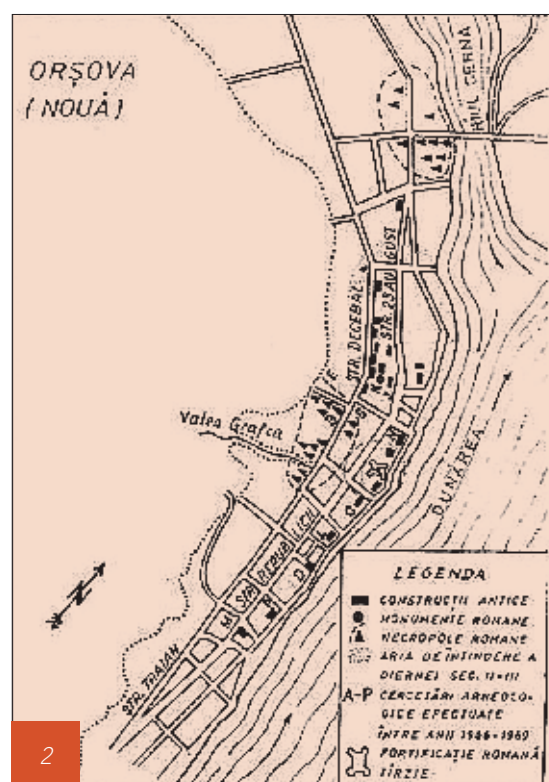

fluvial foarte valoros mai ales în cadrul comerțului antic **IMAGINEA 1**. Datorită acestui fapt, așezarea civilă, modestă asemenea unui sat, ce s-a înfiripat pe lângă zidurile fortificației, se dezvoltă rapid și ajunge un important oraș comercial, care la sfârșitul secolului al II-lea, în timpul împăratului Septimius Severus (193-211 d.Hr.) dobândește rangul urban de *municipium* **IMAGINEA 2**.

Desele inundații ale Dunării **IMAGINEA 11**, precum și suprapunerea în timp a așezării moderne Orșova peste ruinele cetății, au făcut dificilă cercetarea acestei fortificații. Din mărturiile ultimelor secole știm că, pe anumite segmente, zidul gros, realizat din blocuri mari cubice de piatră de calcar, a fost utilizat pentru ridicarea unor construcții moderne, cum a fost, spre exemplu, edificiul „Societății Dunărene de Navigație”. Săpături arheologice de amploare s-au întreprins abia în anii comunismului, între 1966-1969, cu ocazia construirii barajului hidrocentralei de la Porțile de Fier I **IMAGINEA 12**.

Azi urmele fortificației și a orașului roman se găsesc sub ape, cercetarea lor fiind practic imposibilă **IMAGINEA 3**.

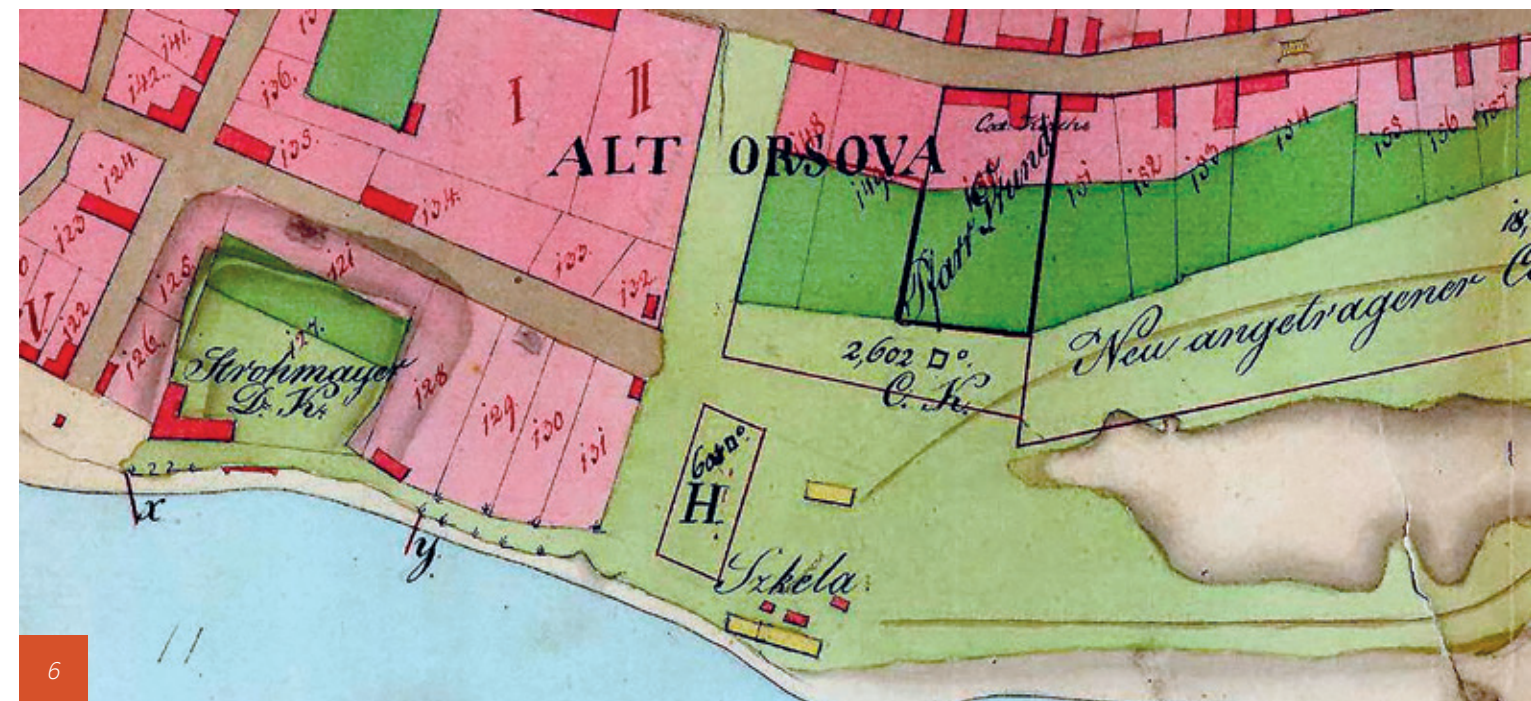
Cu ocazia săpăturilor de salvare de la sfârșitul anilor '60 a fost dezvelită o cetate de tip *quadriburgium*, de mici dimensiuni: 36 x 36 m, cu turnuri pe colț, cu latura de maxim 7 m. Incinta acestei fortificații, lată de peste 2 m, a fost ridicată din blocuri de piatră cu asize de cărămidă, ductul zidurilor fiind foarte aproape alinate de malul Dunării. Singura poartă a fortăreței se deschidea spre portul militar din imediata vecinătate și nu era dotată cu turnuri de apărare. Cercetătorii au relatat că zidul de incintă al castrului, orientat pe direcția N-S, a fost identificat la câțiva zeci de metri est de *quadriburgium*. Era construit din blocuri ecarisate de calcar, din care arheologic au fost suprinse doar două rânduri de la nivelul fundației, cu o lățime între 1 – 1,2 m. Antal Boleszny, preot paroh în Orșova sfârșitului de secol al XIX-lea și membru fondator al muzeului bănățean de la Timișoara, prin desele sale cercetări de suprafață concluziona că, primul castru roman măsura: 92 x 54 m. Două secole înaintea lui, cărturarul și ofițerul de geniu din armata habsburgică, contele italian Luigi Ferdinando de Marsigli observa că cetatea medievală a Orșovei, măsura circa 64 x 54 m și suprapune în totalitate fortificația romană de tip

castellum **IMAGINEA 4**. Tot el este cel care încearcă fără succes să lege printr-un pod de vase Tekija de Orșova, așa cum probabil o făcuse împăratul Traianus la începuturile războaielor cu dacii.

în considerare. Se poate constata cu ușurință că, în cazul majorității hărților, suprapunerea cea mai exactă a zidurilor cetății Orșova se află aproape de valea pârâului Grațca și a malurilor Dunării,

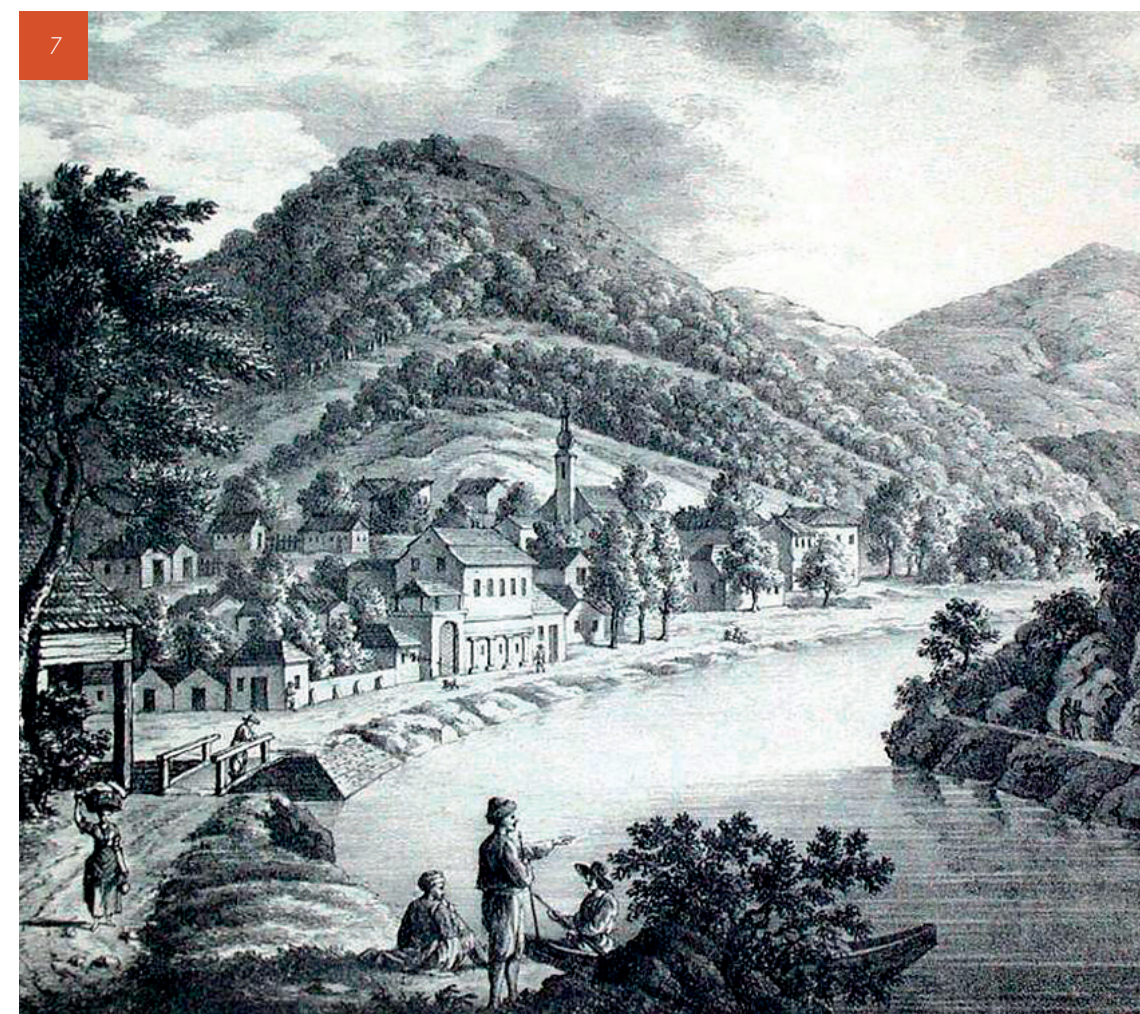
celui de la Drobeta. Intrarea în fortificația veche a Orșovei se făcea pe poduri din lemn, iar porțile, ca și colțurile cetății în ultima ei perioadă de funcționare, erau apărate de bastioane circulare

avansate **IMAGINEA 7**. Doar în cazul fortificației de tip *quadriburgium* lucrurile stăteau diferit. Cel care a debutat ca arheolog în acest sector a fost tânărul, pe atunci, Marin Cîrciumaru, îndrumat de

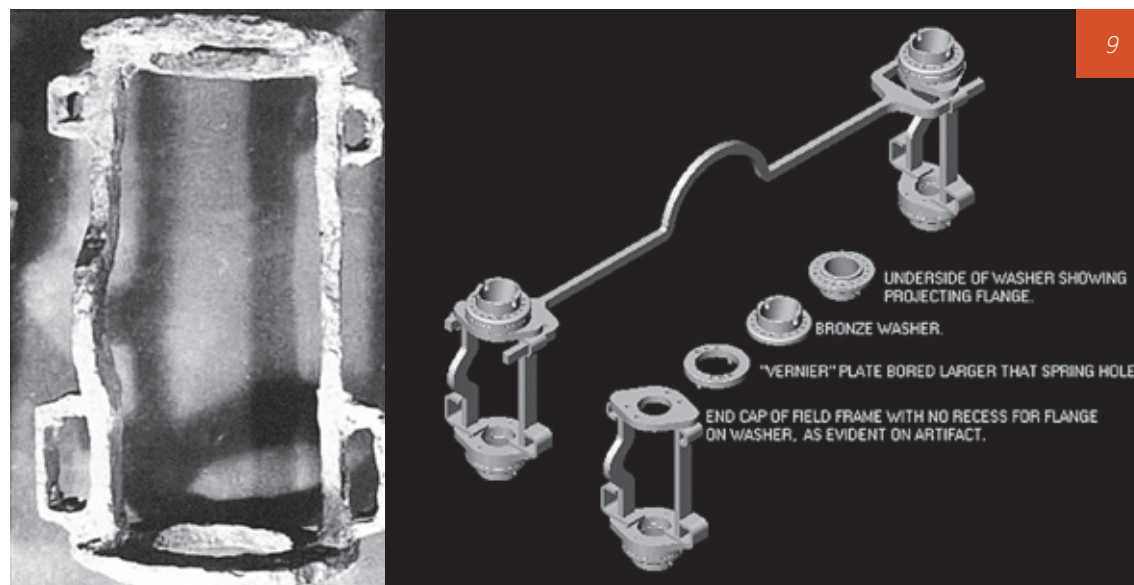
Corelarea planurilor tuturor incintelor fortificate nu s-a realizat niciodată **IMAGINEA 5**, cu toate că în hărțile cadastrale din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea există suficiente informații care puteau fi luate

turnul de colț, sud-vestic fiind cel mai bine păstrat **IMAGINEA 6**. În unele cazuri, zidurile defensive perimetrice apar în câteva zone dublate de șanțuri, pline cu apă din Dunăre, semn că și portul era apărat și bine demarcat de ziduri, asemenea

8

9

C.S. Nicolaescu-Plopșor. Fortificația romană târzie a fost săpată, după moda vremurilor, dezvelindu-se zidul de incintă împreună cu turnurile. S-a remarcat atunci că edificarea fortăreței s-a realizat cu piatră și cărămidă de bună calitate, ștampilată cu indicatul DRPDIERNA **IMAGINEA 8**. Cel care a trecut la valorificarea rezultatelor descoperirilor arheologice de la Dierna a fost specialistul în istorie militară Nicolae Gudea. El va identifica între piesele de metal un *kambestrion* și un *kamarion*, părți componente de la o mașină de luptă de tip balistă, o piesă de artilerie grea **IMAGINEA 9**, utilizată de garnizoana de la Dierna din turnul de colț sud-vestic împotriva ambarcațiunilor care probabil încercau forțarea Dunării sau nu plăteau vama de trecere.

10

Nicolae Gudea [17 octombrie 1941 - 5 iulie 2019] a fost profesor univ.dr.emerit la Catedra de Istorie a Facultății de Teologie Greco-Catolică a Universității Babeș-Bolyai din Cluj Napoca, a participat la numeroase cercetări arheologice ale fortificațiilor romane din Dacia, fiind primul care a descris într-o manieră comprehensivă felul în care a funcționat apărarea provinciei nord-dunărene. Totodată, domnia sa a valorificat împreună cu colaboratorii săi, documentațiile vechi de șantier și a introdus în circuitul științific numeroase descoperiri legate de subiectul armatei romane din Dacia. Pasionat de arheologie, a efectuat ample cercetări asupra tuturor tipurilor de fortificații romane din România, de zona Porolissum-ului [cheia de boltă a apărării Daciei] fiindu-i cel mai mult legat numele **IMAGINEA 10**. A fost membru al Institutului Arheologic German și al Institutului Regal de Arheologie din Londra. În remarcabila sa activitate științifică a făcut mereu referire la fortificația de la *Dierna* atunci când discuția se referea la limesul dunărean al Imperiului Roman. ●

Bibliografie

Doina Benea, *Observații cu privire la topografia Diernei în epoca romană*, în *Banatica*, III, 1975, p. 95.

Dorel Bondoc, *The Roman Rule to the North of the Lower Danube during the Late Roman and Early Byzantine Period*, Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2009.

Expectatus Bujor, *Comori arheologice din zona Porților de Fier* (catalog de expoziție), Ed. Academiei, București, 1978.

Nicolae Gudea, *Contribuții la istoria artileriei antice*, în *Drobeta*, IV, 1978, p. 69-75.

Nicolae Gudea, *Die Nordgrenze der Provinz Moesia Superior in der Zeit des Bestehens, Dakien* (106-275 n.Chr.), în *ActaMN*, 33, 1 / 1996, p. 49-88.